

A központi érettségi vizsgakatalógusa a
2017/2018. tanévre

MAGYR NYELV

Tartalom

Bevezető	5
1. A felmérés tartalma és feladatai	6
2. Oktatási célok (várt teljesítmény)	6
3. Az érettségi vizsga szerkezete	17
3.1. Szövegalkotás/Nyelvi ismeretek/Helyesírás.....	17
3.2. Szövegértés (nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor)	17
4. Az érettségi vizsga technikai leírása	18
4.1. Az érettségi vizsga időtartama	18
4.2. A feladatlap külalakja és a megoldás módja	18
4.3. Eszközök	18
5. Az értékelés leírása	19
5.1. Az érettségi vizsga első részének értékelése	19
5.2. Az érettségi vizsga második részének értékelése	20
6. A feladattípusok példái részletes magyarázattal	21
6.1. Az esszé típusú feladat példája	21
6.2. A szövegértés feladattípusának példája	21
6.2.1. Eldöntendő típusú feladat	21
7. Hogyan lehet felkészülni az érettségi vizsgára	24
7.1. Hogyan készül az iskolai esszé	24
7.2. Hogyan lehet felkészülni a vizsga második részére	26
7.3. Irodalomjegyzék	26

Bevezető

A magyar nyelv a központi érettségien kötelező tantárgy.

A központi érettségi vizsgakatalógusa magyar nyelvből a vizsga alapidokumentuma, amely pontosan leírja a 2017/2018-es tanév érettségi vizsgájának anyagát és módját.

A vizsgakatalógus tartalmazza mindazokat a szükséges információkat és részletes magyarázatokat, amelyek a vizsga formai és tartalmi követelményeire vonatkoznak. A vizsgakatalógus világosan meghatározza a jelölttel kapcsolatos elvárásokat a vizsgán.

A vizsgakatalógus összhangban van a magyar nyelv tantervével.

Minden jelölt azonos szintű érettségi vizsgát tesz.

A vizsgakatalógus fejezetei:

1. A felmérés tartalma és feladatai
2. Oktatási célok
3. Az érettségi vizsga szerkezete
4. Az érettségi vizsga technikai leírása
5. Az értékelés leírása
6. A feladattípusok mintapéldái részletes magyarázattal
7. Hogyan lehet felkészülni az érettségi vizsgára.

Az első és a második fejezetben arra kaphatunk választ, hogy mit mér fel a vizsga.

Az első fejezet, ahogyan az elnevezés is utal rá, tartalmazza a tantárgy törzsanyagát és az ezzel kapcsolatos legfontosabb készségeket, amelyek a vizsga során számon kérhetők.

A második fejezet ismerteti a törzsanyagot és a legfontosabb készségek számonkérésének módját annak konkrét leírásával, amit a jelöltnek tudnia, értenie kell, illetve amit a jelöltnek meg kell oldania.

A harmadik, negyedik és ötödik fejezet a vizsga mikéntjére ad választ, azaz értelmezi a vizsga struktúráját és formáját, a feladattípusokat, továbbá az egyes feladatok és vizsgafejezetek kivitelezésének, valamint értékelésének módját.

A hatodik fejezetben megtalálhatók az összes feladattípus mintapéldái, részletes magyarázattal.

A hetedik fejezet arra ad választ, hogy hogyan lehet felkészülni a vizsgára. Ebben a fejezetben olyan tanácsok és mellékletek találhatók, amelyek a jelöltet segítik a vizsgára való felkészülésben.

A magyar érettségi vizsgakatalógus mellett megjelenik a teszt mintapéldánya, valamint a javítókulcs és az értékelés módja.

1. A felmérés tartalma és feladatai

A magyar érettségi vizsga két részből áll.

Az első rész a különböző szövegtípusokra vonatkozó szövegalkotói készséget ellenőrzi, a második, a szövegértési rész pedig a jelölt nyelvi-irodalmi műveltségét méri föl.

A vizsga mindkét részében a magyar nyelvhasználattal kapcsolatos, valamint az irodalomelméleti és irodalomtörténeti ismereteket kérjük számon.

2. Oktatási célok (várt teljesítmény)

A konkrét célok meghatározása mellett a katalógus azt is tartalmazza, hogy a jelöltnek mit kell tudnia, megértenie és tennie ahhoz, hogy sikeresen levizsgázhasson.

Az első rész a jelölt írásbeli kifejezőkészségét, illetve a különböző szövegtípusok alkotásában való jártasságát ellenőrzi.

MAGYAR NYELV	
Alapvető tudnivalók a nyelvről	Ismerje a nyelv sokoldalú, a gondolkodásban, a beszédben, az írásban és a kommunikációs folyamatban betöltött szerepét.
A nyelv változó rendszer	Ismerje a magyar nyelv eredetét (nyelvtörténet), nyelvméleinket, nyelvünk változását, a magyar nyelv rétegződését.
A nyelvi szintek grammatikája	Hangtani ismeretek
	Ismerje és következetesen alkalmazza a magyar hangállományra vonatkozó hangtörvényeket.
Alaktani ismeretek	Ismerje fel a szóelemeket és tudjon helyesen todalékolni.
Jelentéstani ismeretek	Ismerje fel és tudja alkalmazni a szavak hangalakja és jelentése közötti összefüggéseket.
Szófajtani ismeretek	Ismerje fel és alkalmazza a magyar nyelv szófajait és tudja rendszerezni azokat.
Mondattani ismeretek	Ismerje fel, tudja megkülönböztetni és alkalmazni a mondatok felosztására, a mondatrészekre és a szószerkezetekre (szintagmák) vonatkozó ismereteit.
A szöveg	Ismerje a szöveg jellemzőit, a különböző szövegfajtaikat és szövegtípusokat, és tudjon létrehozni ilyeneket, továbbá bizonyítsa jártasságát a szövegszerkesztésben.
A stílus	Ismerje fel a különböző stílusrétegek (társalgási, hivatalos, publicisztikai, tudományos-szakmai, szépirodalmi) jellemzőit.
Helyesírás	Ismerje és tudja alkalmazni a magyar helyesírás alapelveit (a kiejtés szerinti, a szóelemző, a hagyományos írásmód, az egyszerűsítés elve), valamint a hangtani, alaktani, jelentéstani, szófajtani és mondattani ismeretekkel kapcsolatos összes helyesírási tudnivalót.

IRODALOM

Ismerje és különböztesse meg az irodalmi műnemeket és műfajokat, határozza meg műfaji sajátosságait.

Ismerje fel és különböztesse meg az irodalomtörténeti korszakokat az európai (világ-) és magyar irodalom vonatkozásában (korszak-meghatározás, a korszak főbb képviselői és műveik) az ókortól napjainkig.

Az ókor irodalma	Bizonyítsa a mítoszok szerepét a valóság megismerésében, és ismertesse a mítosz és a mitológia fogalmát.
	A Prométheusz-mítosz
	Ismerje a görög-római és a zsidó-keresztény mitológia közti különbségeket.
	Ismerje fel a bibliai történeteknek, példázatoknak a ma emberéhez szóló üzenetét.
	Gilgames Enkidu megteremtése, Um-napisti elmeséli Gilgamesnek a vízözön történetét
	Biblia Ószövetség: Jónás könyve, Énekek éneke Újszövetség: A tékozló fiú
	Mutassa be az új embereszményt, ismertesse a trójai mondakört, az eposz műfaji sajátosságait és az időmértékes verselést.
	Homérosz Íliász (XVIII. ének, XXIV. ének) Odüsszeia (I. ének, V. ének, VI. ének, XI. ének)
	Ismertesse a görög színház és színjátszás kialakulását, a thébai mondakört, a tragédia, a tragikum, a tragikus hős, a katarzis fogalmát.
	Szapphó Aphroditéhoz Anakreón Gyűlölöm Szophoklész Antigoné
Magyarázza meg a római költészet kialakulását és jelentőségét Catullus, Horatius és Vergilius művei alapján.	
Catullus Gyűlölök és szeretek Horatius Lucinius Murenához Vergilius IX. ecloga	

IRODALOM	
A középkor irodalma	Ismerje és értelmezze a középkor vallásos irodalmi műfajait (himnusz, legenda, prédikáció), valamint a világi irodalom műfajait (lovageposz, lovagregény, trubadúrlíra, vágánsköltészet).
	Walter von der Vogelweide A hársfaágak csendes árnyán
	Francois Villon Nagy Testamentum (részletek)
	Bizonyítsa, hogy a középkori irodalom és filozófia az egyház szolgálatában állt.
	Szent Ágoston Vallomások (részlet)
	Assisi Szent Ferenc Naphimnusz
A középkor irodalma	Ismerje a magyar írásbeliség kezdeteit (kolostorok, királyi kancellária).
	Halotti beszéd és könyörgés Ómagyar Mária-síralom Gellért-legenda Margit-legenda Szent László legendája
	Bizonyítsa, hogy Dante, a középkor összefoglalója egyben a reneszánsz előfutára is (a „dolce stil nuovo” jelentősége).
A reneszánsz irodalma	Dante Alighieri Isteni színjáték (Pokol, 5. ének)
	Értelmezze az európai humanizmust mint életszemléletet, a humanizmus és reneszánsz kapcsolatát, valamint a magyar reneszánsz jellemzőit és összefüggését a reformációval.
	Ismertesse a kor jellegzetes műfajainak (szonett, novella, históriás ének, krónikás ének, széphistória, hitvitázó dráma) sajátosságait.
	Ismertesse a szonett jelentőségét Petrarca szerelmi költészetében.
	Francesco Petrarca Ti szerencsés füvek, boldog virágok... Áldott a nap
	Mutassa be a Dekameron szerkezetét, a novellák főbb témaköreit, Boccaccio humorának a forrását.
	Giovanni Boccaccio Dekameron (részletek)
Mutassa be a shakespeare-i dráma jellemzőit, valamint Shakespeare színpadát.	
William Shakespeare Hamlet	

IRODALOM

A reneszánsz irodalma	Ismertesse Janus Pannonius költői öntudatának a megnyilvánulását és a „korán jött” tehetségek pusztulásának az életézését.
	Janus Pannonius Egy dunántúli mandulafáról Pannónia dicsérete Búcsú Váradtól
	Ismertesse Balassi Bálint költészetének fő témaköreit, és jellemezze a Balassi-strófát.
	Balassi Bálint Hogy Júliára talála, így köszöne neki Borivóknak való Egy katona ének
A barokk irodalma Magyarországon	Értelmezze, hogyan hatottak a kor történelmi, társadalmi változásai a magyar próza és a magyar nemzeti eposz megszületésére.
	Ismertesse, hogy Pázmány Péter vitairatai és prédikációgyűjteményei hogyan járultak hozzá a magyar irodalmi nyelv kialakulásához.
	Pázmány Péter Prédikáció (részlet)
	Határozza meg Zrínyi Miklós barokk eposzának témáját, szerkezetét, terjedelmét és verselését, valamint sorolja fel az eposzi kellékeket.
	Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem
	Ismertesse a kuruc költészet sajátosságait (Csínom Palkó).
	Jellemezze a levél műfaját. Bizonyítsa be, hogy Mikes Kelemen levelei történelmi dokumentumként, forrásként is értékesek.
Mikes Kelemen Törökországi levelek (37. levél, 112. levél)	
A francia klasszicista dráma	Ismertesse a klasszicista színjátszás és színház, valamint a klasszicista dráma jellemzőit.
	Értelmezze a Molière-komédiák dramaturgiáját. Molière Tartuffe
A felvilágosodás irodalma	Mutassa be a polgárság új gondolkodásmódját, világszemléletét, valamint a magyar felvilágosodás sajátosságait.
	Jellemezze és hasonlítsa össze a levélregény műfaját és tematikáját a magyar és a világirodalomban. Jean-Jacques Rousseau Júlia vagy Új Heloise

IRODALOM	
A felvilágosodás irodalma	Johann Wolfgang Goethe Az ifjú Werther szenvedései Vándor éji dala
	Bessenyei György Magyarság
	Kármán József Fanni hagyományai
	Mutassa be azt a forradalmi hevületet, amellyel Batsányi a zsarnokság ellen fordul.
	Batsányi János A franciaországi változásokra A látó
	Mutassa be Kazinczy költői és nyelvújítási tevékenységének összefüggését. Kazinczy Ferenc
	Tövisék és virágok
	Mutassa be Csokonai költészetének és témaválasztásának, valamint a műveiben levő stílusirányzatok sokszínűségét. Csokonai Vitéz Mihály Az estve A Reményhez A Tihanyi Ekhóhoz Dorottya
	Értelmezze a Berzsenyi-versekben megnyilvánuló életérzést és történelemszemléletet. Berzsenyi Dániel A közelítő tél A magyarokhoz I. Osztályrészem
	A romantika és a reformkor irodalma

IRODALOM

A romantika és a reformkor irodalma	George Gordon Byron Childe Harold zárándokútja (részlet)
	Mutassa be Victor Hugo jellemábrázolási módszereit.
	Victor Hugo A párizsi Notre-Dame
	Értelmezze a Puskin által teremtett „felesleges ember” típusát.
	Alekszandr Szergejevics Puskin Anyegin
	Ismertesse a Bánk bán c. mű cselekményének főbb mozzanatait és a főhős jellemét, lelki vívódásait.
	Katona József Bánk bán
	Ismertesse a Himnusz történelemszemléletét, valamint mondanivalóját és Kölcsey erkölcsi elveit a Parainesis alapján, és mutasson rá a fájdalmas nemzeti önostorozás és a nemzethalál gondolata ellenére is a könyörgésben bujkáló remény motívumára a Zrínyi dala és a Zrínyi második éneke című költeményekben.
	Kölcsey Ferenc Himnusz Parainesis Zrínyi dala Zrínyi második éneke
	Ismertesse a Csongor és Tünde szimbolikáját és mondanivalóját; a Szózat rendületlen kitartásra és haragra felszólító gondolatmenetét; a Gondolatok a könyvtárban c. vers végső kicsengését a felvetődő kérdések, kételyek, megállapítások fényében; a Laura-szerlem lírikusának költői eszközeit, érvelésének megkérdőjelezhetőségét; a Guttenberg-albumba c. epigramma mondanivalóját; értelmezze az Előszó c. költeményben megjelenő zaklatott látomásnak a boldog tavasztól a hazug áltavaszig ívelő szimbolikáját.
Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde Szózat Gondolatok a könyvtárban A merengőhöz A Guttenberg-albumba Előszó	
Mutassa be Petőfinék a nép és a nemzet politikai szabadsága kivívásának az érdekében íródott műveit, a hitvesi és a síron túl is tartó szerelmet, valamint az alföldi tájat a szabadságeszme kifejezőjeként bemutató verseket.	

IRODALOM	
A romantika és a reformkor irodalma	Petőfi Sándor A XIX. század költői Nemzeti dal Szeptember végén A puszta, télen Az apostol Az alföld Minek nevezelek
	Ismertesse a ballada műfaji sajátosságait, az Arany-balladák szerkesztésmódját, a bűn és bűnhődés, valamint a helytállás és a hűség kérdését, illetve a polgárosodás és a nemzeti jelleg összeegyeztetésének a problematikáját a Toldi estéjében; minősítse a költő életútját az Epilógus c. vers alapján; elemezze az Ősszel c. vers remek szimmetriája révén bemutatott markáns ellentétet a reformkor reménykedő ideje és az 1849 utáni megtorlás, elnyomás kilátástalansága között. Arany János Toldi estéje Szondi két apródja Ágnes asszony Epilógus Tengeri-hántás Ősszel A walesi bárdok
	Ismertesse Az arany ember romantikus és realista jegyeit. Határozza meg a mű szerkezeti felépítését. Rendszerezze a regény szereplőit. Jókai Mór Az arany ember
A 19. Század második felének magyar irodalma	Ismertesse a Tragédia létrejöttének körülményeit. Határozza meg és értelmezze a drámai költemény alapkérdését. Ismertesse a mű szerkezeti felépítését (keretszínre, történeti színre). Ismertesse Ádám, Lucifer és Éva szerepét. Madách Imre Az ember tragédiája
	Mutassa be Mikszáth újszerű elbeszélő művészetét (parasztábrázolás, a természet mint főszereplő, társadalomkritika), az általa ábrázolt dzsentri-típust és az író regényépítési technikáját.
	Mikszáth Kálmán Az a fekete folt A Noszty fiú esete Tóth Marival Bede Anna tartozása

IRODALOM

A 19. Század világirodalma	Ismertesse Stendhal romantikus realizmusát, a Vörös és fekete című regény cselekményének helyszíneit. Jellemezze a mű szereplőit. Stendhal Vörös és fekete
	Ismertesse az Emberi színjáték c. regényciklus központi mondanivalóját. Ismertesse a Goriot apó cselekményét, szerkezetét, szereplőit (a fent és a lent erkölcsé, romantikus, több szálon futó cselekménybonyolítás, romantikus és realista jellemzés). Honoré de Balzac Goriot apó
	Ismertesse a groteszket mint esztétikai minőséget, fogalmat. Mutassa be a főhős eltorzult értékrendjét. Határozza meg az ellopott köpeny szimbólumértékét. Nyikolaj Vasziljevics Gogol A köpönyeg
	Mutassa be a csinovnyik-lét „iszonyúságát” és azt, hogyan ábrázolja Tolsztoj Ivan Iljics testi bomlásával ellentétes irányban fejlődő lelki kiteljesedését. Lev Nyikolajevics Tolsztoj Ivan Iljics halála
	Magyarázza meg a csehovi valóságábrázolás új irodalmi technikáját (groteszk, jelképszerűség), valamint a főléles ember típusát. Anton Pavlovics Csehov A csinovnyik halála
A modernizmus nagy korszaka	Értelmezze a századvégi társadalmi változások irodalmi tükröződését.
	Mutassa be a magukat parnasszista költőknek nevező francia lírikusok új költői irányzatának jellemzőit (l'art pour l'art, szimbolizmus, impresszionizmus).
	Charles Baudelaire Az albatrosz
	Paul Verlaine Őszi chanson Arthur Rimbaud A magánhangzók szonettje
A magyar modernizmus és kiemelkedő képviselői	Ismertesse az európai és a magyar modernizmus közötti összefüggéseket.
	Mutassa be a Nyugat első nemzedékének kiemelkedő költőit.
	Ismertesse Ady költészetének újszerűségét és változatos tematikáját (költői hitvallás és mégis-morál – lírai önszemlélet – a magyar tehetségek tragikus elkallódása – Léda-szerelem – Csinszka-szerelem – a szerelem megtartó ereje – a magyarság mint a „fordított Himnusz” népe – a halál mint a beteg lélek menedéke).

IRODALOM	
A magyar modernizmus és kiemelkedő képviselői	Ady Endre Góg és Magóg fia... A Hortobágy poétája Héja-nász az avaron Őrizem a szemed Nekünk Mohács kell A Halál rokona A magyar Ugaron
	Mutassa be Babits költészetének jellemzőit (a költő ifjúkori és érett kori ars poeticája – nyelvi-stilisztikai jellegzetességek – a Biblia és Babits Jónásának összehasonlítása – az egyéni halál bizonyosságérzete és tragikumja).
	Babits Mihály A lírikus epilógja Jónás könyve Ősz és tavasz között
	Mutassa be, hogyan tudatosul Kosztolányiban a lét nagyszerűsége, hogyan érti meg és éli át ezt a nagyszerűséget, és állapítsa meg, hogyan változtatja a költő a felnőtt és a gyermeki nézőpontot; állapítsa meg, hogy az Édes Anna c. regény szereplői hány csoportra oszthatók, és minősítse a csoportokhoz tartozókat az emberi értékek alapján.
	Kosztolányi Dezső Hajnali részegség Édes Anna A szegény kisgyermek panasza
	Mutassa be a Milyen volt c. vers legfőbb jellemzőit (Anna és a táj szépségének párhuzama – a nosztalgia mint a vers legfőbb meghatározó eleme); állapítsa meg, hogy a Tiszai csönd c. vers álmatag muzsikája hogyan függ a magánhangzók minőségétől, és mutassa be a költői képek nyomán a verset átjáró különös kettősséget, valamint a mű alap gondolatát (mozdulatlan hajók – a rőghöz kötött költő).
	Juhász Gyula Milyen volt... Tiszai csönd
	Ismertesse, milyennek látta Tóth Árpád szerelmét (esti fénysugár – glória), mutasson rá a vers impresszionista elemeire, a tökéletes harmónia szinte közhelyszerű kifejezésére; mutassa be a Meddő órán c. versben megrajzolt önarckép rendkívül lehangoló, szomorú és kilátástalan jegyeit; fejtse ki, hogy a Körüti hajnal c. verset miért nevezzük az impresszionista költészet egyik mintadarabjának.
	Tóth Árpád Esti sugárkoszorú Meddő órán Körüti hajnal

IRODALOM

A magyar modernizmus és kiemelkedő képviselői	Mutassa be a Barbárok c. novella drámai felépítését, balladisztikus elemeit, állapítsa meg, a szíj szerepét az egyes fejezetekben; mutassa be a pusztai emberek embertelen életkörülményeit. Mutassa be, hogy az Úri muri c. regény jobb sorsra érdemes főhőse miért nem képes betölteni vezető szerepet a társadalomban. Móricz Zsigmond Barbárok Úri muri Tragédia
Egyetemes és magyar irodalom a xx. Században	Mutassa ki a századot jellemző életérzések megjelenését a nyugat-európai prózában és ennek tükröződését a kortárs magyar lírában és prózában. Értelmezze a kafkai világot, jellemezze a műben az irracionális világgal, az elnyomó apparátussal, a bürokráciával szembekerülő egyén alakját. Franz Kafka A per Ismertesse az egzisztencializmust Camus regénye alapján. Albert Camus Közöny Fejtsd ki az epikus színház brechti elméletét, és magyarázza meg az epikus dráma fogalmát, valamint minősítse a háborúban tanúsított különböző magatartásformákat a Kurázsí mama c. műben. Bertolt Brecht Kurázsí mama és gyermekei Mutassa be, hogyan száll síkra Illyés Gyula a magyar anyanyelvűek egységéért, és azt is, hogy szerinte az anyanyelv megőrzése, ápolása nemzeti megmaradásunk feltétele, valamint hogy költészetében a tárgyiaság és a személyesség, a józan fegyelmezettség és az indulatosság egyaránt jelen van; mutassa be az irodalmi szociográfia műfaját, valamint azt, hogy az író milyen módszerekkel, milyen elemek művészi összehúzóásával ábrázolja az irodalmunkból addig hiányzó népréteg lelkiületét és életét. Illyés Gyula Puszták népe Mutassa be, hogy József Attila a Tiszta szívvel c. versben hogyan ábrázolja saját léthelyzetét és ebből fakadó életérzését, mire utal a hiány „leltára”, és hogy az ördöggel szövethető fiatalember vallomásában melyik a hangsúlyos motívum; mutassa be az Óda lírai gondolatmenetét (lírai helyzetkép – szenvedélyes vallomás – hasonlatok – naturalista részletesség és himnikus emelkedettség – a vers csúcspontja, illetve mélypontja – utolsó zárlat); ismertesse A Dunánál c. költemény főbb gondolatait (a Duna mint a tér és idő, az állandóság és változás hordozója – egyes ember és emberiség – jelen és múlt – az egyes ember és a nemzet – az egyes ember és a világ – nép és nép viszonya – a felelősségérzet).

IRODALOM	
Egyetemes és magyar irodalom a xx. Században	József Attila Tiszta szívvel Óda A Dunánál Curriculum vitae
	Ismertesse, hogy Radnóti, saját tragikus sorsának tudatában, hogyan menti át költészetébe a békés élet szépségeit a háború borzalmai között (eclogái mint „háborús idillek”); mutassa be a halálmenetben írt Razglednicák jelentőségét.
	Radnóti Miklós Első ecloga Hetedik ecloga Erőltetett menet Razglednicák
	Mutassa be, hogy a zsarnok csak az áldozat-szerepet elfogadók révén válhat zsarnokká; mutasson rá a mű groteszk és abszurd mozzanataira; mutassa be, hogy a mű megalázott kisember hőse emberi szuverenitásának elvesztése után talál csak rá a cselekvésre.
	Örkény István Tóték

A vizsga első részében a jelölt bizonyítja, hogy:

- ismeri a szöveget, a szerzőt, a korszakot
- az adott témakörben képes rendszerezni, összehasonlítani, általánosítani
- képes önálló véleményalkotásra
- képes koherens, tömör, nyelvileg helyes szöveget alkotni
- ismeri a szakirodalmat, és tud rá hivatkozni
- írása olvasható, áttekinthető.

A 2017/2018-es tanév érettségi törzsanyagában az alábbi irodalmi művek találhatók:

1. Homérosz: Odüsszeia
2. William Shakespeare: Hamlet
3. Kazinczy Ferenc: Tövises és virágok

4. Mikes Kelemen: Törökországi levelek

5. Petőfi Sándor: Szeptember végén

6. Honoré de Balzac: Goriot apó

7. Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg

8. Örkény István: Tóték

A vizsga második részében a jelölt tanúbizonyoságot tesz:

- a nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazási készségéről
- fogalmak felismeréséről, azonosításáról
- történeti, műfaji, tematikus összefüggések feltárásának készségéről
- az adott szöveg nyelvi, grammatikai, helyesírási jellemzőinek felismeréséről, alkalmazásáról.

3. Az érettségi vizsga szerkezete

A magyar érettségi vizsga két részből áll.

Az első rész a szövegalkotói készséget ellenőrzi, a második, a szövegértési rész pedig a jelölt nyelvi-irodalmi műveltségét méri föl.

Az első rész az érettségi vizsga 40%-át, a második rész az érettségi vizsga 60%-át jelenti.

3.1. Szövegalkotás/Nyelvi ismeretek/Helyesírás

Az írásbeli kifejezőkészség ellenőrzése iskolai esszé írásával történik, amelyre a jelölt összesen 40 pontot kaphat.

A jelölt **400 – 600** szóból álló esszét ír, amelyben irodalomelméleti és irodalomtörténeti ismeretei alapján értelmezi, elemzi, értékeli az adott szöveget vagy szövegrészletet. Munkájában megadott szempontok segítik a jelöltet.

1, számú táblázat – A vizsga második részének struktúrájára vonatkozik

A VIZSGA MÁSODIK RÉSZÉNEK FELOSZTÁSA	A VIZSGA TARTALMA	TELJES SZÖVEG/ SZÖVEGRÉSZLET(EK)	FELADATTÍPUS	A FELADATOK SZÁMA	ELÉRHETŐ PONTSZÁM
1. – 2.	Irodalom és nyelv	négy szöveghez/szövegrészlethez kapcsolódó irodalmi- nyelvi feladatsor	Eldöntendő típusú feladat	40	40
1.	Irodalom	szöveghez nem kapcsolódó irodalmi műveltségi feladatsor	Eldöntendő típusú feladat	15	15
2.	Nyelv	szöveghez nem kapcsolódó nyelvi feladatsor	Eldöntendő típusú feladat	5	5

A jelölt két irodalmi téma közül választhat a vizsgán:

A kiválasztott témát a megadott szöveghez/ szövegrészlethez társított nézőpont és a lehetséges tartalmi elemek, adott szempontok alapján írja meg.

A jelölt figyelmesen elolvassa a szöveget/ szövegrészletet, és a megadott támpontok alapján, a meghatározott terjedelemben megírja az esszét.

3.2. Szövegértés (nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor)

A szöveg második részében a jelölt zárt típusú feladatok megoldásával a magyar nyelvből és irodalomból szerzett tudásáról és jártasságáról tesz tanúbizonyságot.

Az 1. számú táblázatban a vizsga második részének struktúrája látható.

4. Az érettségi vizsga technikai leírása

4.1. Az érettségi vizsga időtartama

A magyar érettségi írásbeli vizsgából áll, amelynek időtartama **240 perc**.

A vizsga két részére más-más időpontban kerül sor. Az első rész (szövegalkotás) **180 percig**, a második rész (szövegértés) **60 percig** tarthat.

A vizsga két részének időpontjára vonatkozó adatok *A központi érettségi útmutatója* című kiadványban lesznek megtalálhatók, valamint intézetünk internetes oldalain (www.ncvvo.hr).

4.2. A feladatlap külalakja és a megoldás módja

Szövegalkotás/Nyelvi ismeretek/Helyesírás

A jelölt egy vizsgakönyvet, piszkozatlapokat, valamint tisztázati lapokat tartalmazó biztonsági csomagot kap. A jelölt olvassa el figyelmesen azokat az utasításokat, amelyek az esszéírás folyamatára vonatkoznak, és amelyek a vizsgakönyv harmadik oldalán találhatóak.

Két téma közül választhat. Figyelmesen olvassa el a témákkal kapcsolatos szövegeket, majd válassza ki az ön számára legmegfelelőbb témát.

Először írhat a mellékelt piszkozati lapra, de a piszkozati lap tartalma nem kerül értékelésre. Az iskolai esszét kötelező a tisztázati lapra írni!

Szövegértés (nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor)

A jelölt egy vizsgakönyvecskét, valamint egy válaszadó lapot tartalmazó biztonsági csomagot kap.

A jelölt olvassa el figyelmesen azokat az utasításokat, amelyek a tesztírás folyamatára vonatkoznak, és amelyek a vizsgakönyv harmadik oldalán találhatóak.

A vizsga második részében a jelölt a feladatokat úgy oldja meg, hogy a felkínált válaszok közül megjelöli a helyes válasz (válaszok) előtt álló betűt (betűket). A helyes válaszokhoz tartozó betűket X-szel jelöli. Ha a vizsgázó nem az utasítás szerint jár el, vagyis a kelleténél több választ jelöl be, nulla pontot kap még akkor is, ha a bejelölt válaszok között a helyes(ek) is megtalálható(k).

4.3. Eszközök

A magyar érettségi vizsga mindkét részében az engedélyezett segédeszköz a kék, illetve fekete színű golyóstoll.

5. Az értékelés leírása

Az elérhető összpontszám 100.

5.1. Az érettségi vizsga első részének értékelése

Az eredményesen megírt esszével a jelölt 40 pontot érhet el.

A jelölt esszéjét az értékelő bizottság a megadott értékelési skála alapján végzi.

Az értékelési skála szempontjai:

- tartalmi minőség
- szerkezet
- nyelvi minőség.

2. számú táblázat – Az esszé értékelési skálája

JELÖLÉS	AZ ÉRTÉKELÉS ELEMEL		LEÍRÁSOK	AZ ELEMEL SZÁZALÉKOS ARÁNYA AZ ÖSSZPONTSZÁMHOZ VISZONYÍTVA
A	Tartalmi minőség	A1	a téma pontos megközelítése	50%
		A2	a téma tartalmas kifejtése, világos értelmezése	
		A3	a témára vonatkozó tudás meggyőző alkalmazása	
		A4	a vizsgázó kritikai gondolkodásának, kifejtett véleményének, álláspontjának megnyilvánulása	
		A5	az írásmű eredetisége és érdeklődést keltő ereje	
B	Szerkezet	B1	a műfajnak és a témának megfelelő felépítés	25%
		B2	szervezeti tagolás: bevezetés, főrész, befejezés	
		B3	a szöveg felépítésének logikus, előrehaladó menete	
		B4	az adott terjedelem megtartása	
C	Nyelvi minőség	C1	egyértelmű, gördülékeny megfogalmazás	25%
		C2	kellő változatossággal használt mondatfajták	
		C3	a nyelvhelyességi és helyesírási alapszabályok alkalmazása	
ÖSSZESEN				100%

Az értékelésre vonatkozó kiegészítő utasítások

A jelölt esszéje nulla ponttal (0) értékelendő, ha:

- a jelölt illetlenül fejezi ki magát
- a jelölt beszélget
- a jelölt firkál a tisztázati lapra
- a jelölt témát téveszt

- a jelölt írásműve terjedelemben nem felel meg a követelményeknek (ha kevesebb 400 és több 600 szónál)
- a jelölt kézírása olvashatatlan
- a jelölt írásművét nagy nyomtatott betűvel írta.

3. számú táblázat – Az esszé értékelési elemeinek összpontszáma

JELÖLÉS	AZ ÉRTÉKELÉS ELEMEI		LEÍRÁSOK	PONTSZÁM	ÖSSZESEN
A	Tartalmi minőség	A1	a téma pontos megközelítése	2	20
		A2	a téma tartalmas kifejtése, világos értelmezése	5	
		A3	a témára vonatkozó tudás meggyőző alkalmazása	5	
		A4	a vizsgáló kritikai gondolkodásának, kifejtett véleményének, álláspontjának megnyilvánulása	5	
		A5	az írásmű eredetisége és érdeklődést keltő ereje	3	
B	Szerkezet	B1	a műfajnak és a témának megfelelő felépítés	2	10
		B2	szerkezeti tagolás: bevezetés, főrész, befejezés	3	
		B3	a szöveg felépítésének logikus, előrehaladó menete	3	
		B4	az adott terjedelem megtartása	2	
C	Nyelvi minőség	C1	egyértelmű, gördülékeny megfogalmazás	3	10
		C2	kellő változatossággal használt mondatfajták	3	
		C3	a nyelvhelyességi és helyesírási alapszabályok alkalmazása	4	
ÖSSZESEN					40

5.2. Az érettségi vizsga második részének értékelése

A 60 nyelvi-irodalmi műveltségi feladat eredményes megoldásával a jelölt 60 pontot érhet el.

Minden helyesen megjelölt válasz egy (1) pontot ér.

6. A feladattípusok példái részletes magyarázattal

Ebben a fejezetben a feladattípusok mintapéldái találhatóak. Minden példafeladat mellett szerepel az adott feladat típusának leírása, a konkrét feladat oktatási célja, a pontos válasz, valamint a pontozás módja.

6.1. Az esszé típusú feladat példája

Az esszé típusú feladat **utasításból** (amely tartalmazza a megírás módját és a szavak számát stb.), **szövegből** és az esszé megírásához szükséges **szempontokból** áll.

Ebben a fejezetben egy olyan esszétípus mintapéldája található, amely az érettségien szerepelhet.

Iskolai esszé

Az iskolai esszé alapjául vers, prózai vagy drámai szöveg/szövegrészlet szolgálhat.

Ennél a nyílt típusú feladatnál előforduló szövegeket a jelöltnek akkor is értenie és értelmeznie kellene, ha nem is ismeri teljes egészében a szerző munkásságát.

A megadott támpontok célja, hogy a jelöltet segítsék munkája elkészítésében.

Az iskolai esszé feladattípusának mintapéldája

Figyelmesen olvassa el *Vörösmarty Mihály Előszó* című versét, valamint a szóban forgó műről írandó esszére vonatkozó támpontokat.

Esszéjének szerkezete kerek, egész legyen (**bevezetés, főrész és befejezés**).

Ügyeljen arra, hogy az esszé megfeleljen a **helyesírási** és **nyelvtani** követelményeknek.

Kövesse az utasításokat és a megadott támpontokat.

Az esszéírás támpontjai

Melyek a magyar romantika jellemzői?

Magyarázza meg, mi a szokatlan cím eredete!

Fejtse ki, miként utalnak a versben megjelenő évszakok a történelmi korszakokra!

Hogyan értelmezné a Föld-allegóriát?

Mi a vers műfaja?

6.2. A szövegértés feladattípusának példája

6.2.1. Eldöntendő típusú feladat

Az eldöntendő típusú feladat egy **utasításból** (amely leírja a feladat megoldásának módját, és amely az összes ilyen típusú feladat megoldására vonatkozik), továbbá a **kérdésből**, illetve feladatból áll, valamint a **négy lehetséges válaszból**, amelyek közül csak az egyik helyes.

A következő feladatokban csak egy pontos válasz van.

A válaszadó lapon a feladatok sorszáma mellett X-szel kell jelölni a négy közül a jónak tartott megoldást.

Mintapélda

Figyelmesen olvassa el Vörösmarty Mihály mesedráámájának a sorait.

– *Menj, menj jó fiú,*

Tündérhon ott van, ahol én vagyok.

Jer, légy vitézem! Nem tetszik? De menj bár.

Ha feltalárod, meghódíttatom,

S rabságra fűzöm minden emberét.

Ismerje fel a mű egyik jelképes hősét tervezett tettei alapján!

- A.** Csongor
- B.** a fejedelem
- C.** a kalmár
- D.** a tudós

HELYES VÁLASZ: B

OKTATÁSI CÉL: a szövegértő olvasás képességének felmérése

ÉRTÉKELÉS:

1 pont – helyes válasz esetén

0 pont – helytelen válasz vagy több válasz megjelölése esetén

7. Hogyan lehet felkészülni az érettségi vizsgára

Ez a fejezet arra ad választ, hogy hogyan kell felkészülni a központi érettségi vizsgára, illetve hogyan lehet megvalósítani a felsorolt oktatási célokat.

Az utasításokból a jelölt megtudhatja, hogy hogyan készülhet fel a két részből (I. Szövegalkotás, II. Szövegértés – nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor) álló magyar érettségi vizsgára.

A magyar érettségi irodalomjegyzék törzsanyagát a horvát Tudományos, Oktatási és Sportminisztérium (MZOS) által jóváhagyott tankönyvek és szöveggyűjtemények alkotják, amelyeket a jelöltek a négyéves oktatási ciklusban használtak magyar nyelvből és irodalomból.

Az oktatási célok meghatározzák a magyar központi érettségi elvárásait

Az oktatási célok leírása mind a jelöltek, mind a tanárok számára útmutatást jelent arra vonatkozóan, hogy hogyan kell felkészülni az érettségire, valamint hogy hogyan kell feldolgozni a tanterv részeit, egységeit.

A magyar nyelvi ismeretek oktatási céljai a négyéves oktatási ciklus részeit tömörítik. A jelölt nyelvi ismereteiről a vizsga második részében lévő feladatok megoldásával, a helyes nyelvhasználatról pedig az esszéírás alkalmával tesz tanúbizonyságot.

A magyar irodalmi ismeretek oktatási céljai tartalmazzák azt a négyéves oktatási ciklusban meghatározott irodalmi tananyagot

(irodalomtörténeti korszakok, írói, költői pályaképek, irodalmi művek), amelyet a jelöltnek el kell sajátítania.

Az eredményes vizsga feltétele a vizsgáztatás módjának ismerete, ezért a jelöltnek javasolt a vizsgarészek és a feladatok leírásának alapos tanulmányozása, valamint a mintaként szolgáló teszt megoldása.

A következő oldalakon a jelölt kiegészítő utasításokat és tanácsokat találhat az esszéírással és a szövegértési feladatok megoldásával kapcsolatban.

7.1. Hogyan készül az iskolai esszé

A következő mintából látható az iskolai esszé megírásának módja.

Mintafeladat

Figyelmesen olvassa el *Vörösmarty Mihály Előszó* című versét, valamint a szóban forgó műről írandó esszére vonatkozó támpontokat.

Esszéjének a szerkezete kerek, egész legyen (**bevezetés, főrész és befejezés**).

Ügyeljen arra, hogy az esszé megfeleljen a **helyesírási és nyelvtani** követelményeknek.

Kövesse az utasításokat és a megadott támpontokat.

Először írhat a mellékelt piszkozati lapra, de a piszkozati lap tartalma nem kerül értékelésre. Az iskolai esszét kötelező a tisztázati lapra írni!

A piszkozati lapon levő szövegbe még belejavíthat, de a tisztázati lapra írt szövegbe már nem.

Az esszének **400 – 600** szót kell tartalmaznia.

Az iskolai esszéírás támpontjai

Melyek a magyar romantika jellemzői?

Magyarázza meg, mi a szokatlan cím eredete!

Fejtse ki, miként utalnak a versben megjelenő évszakok a történelmi korszakokra!

Hogyan értelmezné a Föld-allegóriát?

Mi a vers műfaja?

Első lépés

Olvassa el a felkínált szöveget és a támpontokat.

Mire szolgálnak a támpontok

A mű megközelítési módját szolgálják, ötleteket sugallnak, felhívják a figyelmet a műalkotás kulcsfontosságú gondolataira, motívumaira, egyszóval segítenek az esszé megírásában.

Második lépés

Javasolt az adott szöveg újraolvasása.

Olvasás közben az előzőleg felkínált támpontok szerint a pizkozati lapra vázlat készíthető.

Olvasás közben a szövegben is bejelölhetők azok a részek, mondatok, szókapcsolatok, szavak, amelyeket a jelölt esszéírás közben a legkülönbözőbb módon felhasználni (idézni, magyarázni) kíván.

Az esszé szerkezete

Az esszé kötelező szerkezeti egységei: **bevezetés**, **főrész**, **befejezés**.

Bevezetés – a bevezetés tartalma: közölni a mű témáját és meghatározni a művel kapcsolatos általános tudnivalókat, röviden utalni a történelmi

korszak főbb jellemzőire, irodalmi életére.

(A bevezetést nem szükséges végleges formába önteni, mivel később esetleg ki is lehet egészíteni, módosítani stb.)

Főrész – a kidolgozás folyamán elsősorban a saját, önálló vélemény kifejtése a fontos, és nem szabad a mű elmesélésébe bocsátkozni. Természetesen a szerző által kifejtett értelmezéseket, utalásokat, „üzeneteket” sem lehet figyelmen kívül hagyni, tehát ezeknek mindenképpen be kell kerülniük az írásműbe, miközben utalni kell a mű tartalmi és formai jegyeinek egységére is.

Befejezés – tulajdonképpen a főrész logikus, rövid összegzése, amelyben ismét kifejezésre kell jutnia a következtetések önálló levonásának, a saját vélemény megfogalmazásának.

Harmadik lépés

Az értekező esszé tervének kidolgozása.

A jegyzetek és a vázlat figyelmes elolvasása után el kell készíteni az esszé végleges tervét.

Negyedik lépés

Az esszé megírása a jegyzetek és a végleges esszéterv alapján. A kész esszének a figyelmes elolvasása és az esetleges hibák kijavítása után a tisztázati lapra történő írása.

7.2. Hogyan lehet felkészülni a vizsga második részére

Az írásbeli feladatlap helyes kitöltését gyakorolni kell. Ebben segíthet a korábbi évek feladatsorainak és a javítási útmutatóknak a tanulmányozása (Megtalálhatók: <http://www.ncvvo.hr>). Így megtudja, milyen típusú feladatokat adnak fel gyakrabban. Ezenkívül az iskolai könyvtárban található különböző érettségi-előkészítő feladatgyűjteményekből, illetve felvételi tételvázlatokból, megoldási útmutatókból is fel lehet készülni a vizsgára.

7.3. Irodalomjegyzék

1. Mohácsy Károly: Irodalom 9, Krónika Nova, Budapest, 2004
2. Mohácsy Károly: Irodalom 10, Krónika Nova, Budapest, 2004
3. Mohácsy Károly: Irodalom 11, Krónika Nova, Budapest, 2004
4. Mohácsy Károly: Irodalom 12, Krónika Nova, Budapest, 2004
5. Mohácsy Károly: Szöveggyűjtemény 9, Krónika Nova, Budapest, 2004
6. Mohácsy Károly: Szöveggyűjtemény 10, Krónika Nova, Budapest, 2004
7. Mohácsy Károly: Szöveggyűjtemény 11, Krónika Nova, Budapest, 2004
8. Mohácsy Károly: Szöveggyűjtemény 12, Krónika Nova, Budapest, 2004
9. A magyar helyesírás szabályai, 12. kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999
10. Magyar helyesírási szótár, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999
11. Magyar értelmező kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000

